

7.1 Kraštovaizdis ir jį veikiantys veiksniai



1. Perskaitykite tekstą ir atsakykite į klausimus.

Kraštovaizdis – tai bendras gamtos ir visuomenės (žmogaus paveiktas) kūrinys. Jis apima visą teritoriją bei erdvę – miestus ir miestelius, kaimų vietas, miškus ir vandenį. Tai žmogaus ir tautos savasties elementas, vietos kultūros pamatas ir gyvenimo kokybės dalis. Dėl savo sudėtingos sandaros, nuolatinės kaitos ir skirtingų požiūrių, kraštovaizdis yra nepaprastai įvairi tikrovės dalis.

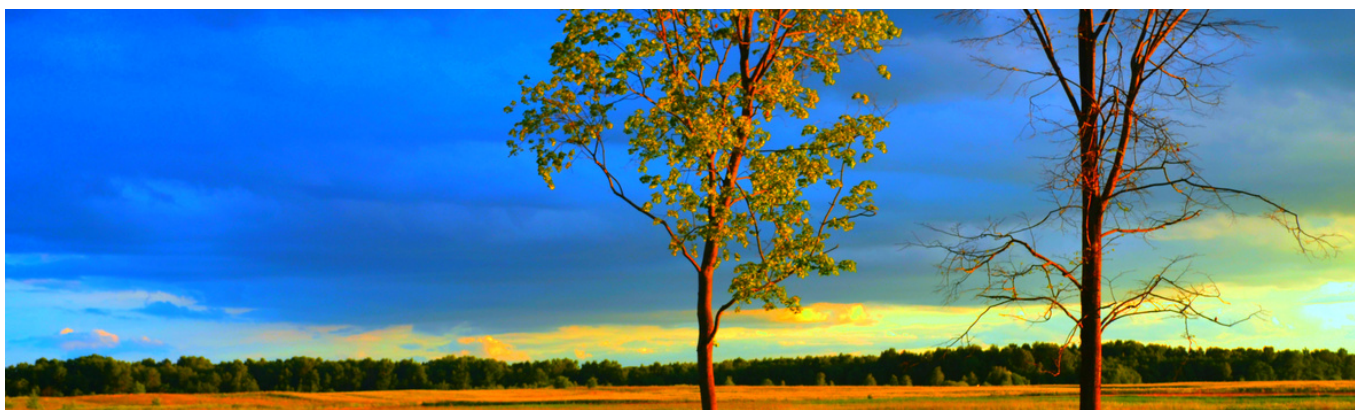
Kraštovaizdžio ribos priklauso nuo stebėjimo taško. Jei pažvelgsime į Žemę iš kosmoso, pamatysime žydrą, tarsi rūko apgaubtą, atmosferos apvaską ir pro ją matomus atskirus žemynus, vandenynus, jūras, didelius ežerus, ilgas upes, įvairias salas. Kitaip Žemę pamatysime, jei skrisime lėktuvu ar oro balionu. Skirtingu metų laiku tą pačią vietovę matysime vis kitaip: vasarą – žaliuojančius miškus, žiemą – sniegu padengtą žemę. Dar kitokia ji bus rudenį ir pavasarį.

Didelė geografinių veiksnių įvairovė bei žmonių veikla sukūrė ir mūsų šalies kraštovaizdį. Nors Lietuva vadinama lygumų kraštu, keliaujant nuo aukščiausios rytuose esančios kalvos – Aukštojo (tesiekia 294 m.) – iki žemiausios vietovės, esančios vakaruose, Rusnės saloje, Uostadvario kaime, 1,3 m žemiau jūros lygio, galima pamatyti daug skirtingų vaizdų: vis kitokių žemės paviršių, augalijos, vandenių, žmogaus veiklos darinių.

Pagal Stasį Vaitekūną, Eleną Valančienę „Lietuvos geografija“,
„Visuotinę lietuvių enciklopedija“



1. Kokį kraštovaizdį matote pro mokyklos langą?
2. Kodėl, žiūrint į tą pačią vietovę, kartais galima pamatyti skirtingą kraštovaizdį?



7.1 Kraštovaizdis ir jį veikiantys veiksniai



2. Perskaitykite tekstą ir sukurkite mąstymo žemėlapij, kuris padėtų apibendrinti žinias apie kraštovaizdį.

Kraštovaizdžio veiksniai

Dauguma natūralių Lietuvos vietovių kito ir dėl žmogaus ūkinės veiklos tapo kultūriniais kraštovaizdžiais, tačiau šalyje yra ir natūralių, gamtinių kraštovaizdžių.

Svarbiausi gamtiniai veiksniai yra reljefas bei kraštovaizdžio pamatas – paviršiaus uolienos. Svarbios ir kraštą raižančios upės, tyvuliuojantys ežerai, pelkės. Didelį poveikį daro klimatas, nuo kurio priklauso augalija, paviršiaus vandenys, žmogaus ūkinė veikla.

Ilgą laiką gamtiniai veiksniai veikė Lietuvos kraštovaizdį, tačiau žmogus išmoko primityviais įrankiais įdirbti žemę. Ilgainiui žmonių veikla labai keitėsi, intensyvėjo. Kraštovaizdį keitė nauji to meto pasiekimai, žemės dirbimo būdai, keliai, statybos technika. Lietuvoje beveik neliko pirminio natūralaus kraštovaizdžio, tik mažuose ploteliuose ir pelkėse, liko seno miško ir ežerų, veikiamų gamtinių veiksnių.

Pagal Stasį Vaitekūną, Eleną Valančienę „Lietuvos geografija“, „Visuotinę lietuvių enciklopediją“



Pagalba

Įprastas žemėlapis padeda mums lengviau orientuotis aplinkoje, surasti kelią į norimą vietą. Mąstymo žemėlapis padeda atrinkti svarbiausius dalykus ir nuosekliai bei sklandžiai reikšti mintis.

Mąstymo žemėlapis – tai scheminis brėžinys, kuriame naudojamos ne tik skirtingų spalvų geometrinės figūros (burbulai, debesėliai), linijos (šakos), bet ir vaizdai (paveikslėliai), kurie padeda geriau įsiminti ir tvarkyti informaciją, pamatyti pagrindinių sąvokų ir idėjų sąsajas.

Lapo viduryje reikia užrašyti (pavaizduoti) pagrindinę svarstomo klausimo temą. Pagrindinės idėjos pažymimos kaip medžio šakos, išsišakančios iš centre esančios temos. Prie kiekvienos medžio šakos prijungiamos mažesnės atšakos, kurios logiškai susiję su pasirinkta tema. Mąstymo žemėlapis gali būti redaguojamas – pridedamos naujos mintys ir idėjos.

7.1 Kraštovaizdis ir jį veikiantys veiksniai

Pradėkite kurti čia...

7.1 Kraštovaizdis ir jį veikiančios veiksniai



3. Išanalizuokite nuotraukas ir įvardykite, kokie natūralūs ir žmogaus sukurti kraštovaizdžio elementai jose matomi.

Nuotrauka	Natūralūs kraštovaizdžio elementai	Žmogaus sukurti kraštovaizdžio elementai
